Besteforeldrenes klimaaksjon

Besteforeldrenes klimaaksjon *er en tverrpolitisk organisasjon som arbeider for å motvirke menneskeskapt global oppvarming. Vi ser global oppvarming som en etisk utfordring og som et spørsmål om rettferdighet mellom generasjonene og solidaritet i verden. Vi legger spesiell vekt på det moralske ansvaret vi alle har for å arbeide for en klimautvikling som er forenlig med et godt liv for barn som lever i dag og framtidige generasjoner, se http://www.besteforeldreaksjonen.no/*

27. november 2018

Til Finansdepartementet
Emne: Høringssvar vedrørende energiaksjer i Statens pensjonsfond utland

Sammendrag
Hovedkonklusjon
Det er behov for en fundamental omlegging i forvaltingen av Statens pensjonsfond utland (SPU). Investeringer bør vris fra fossilbasert og ikke-bærekraftig over til fornybart og bærekraftig. I lys av kunnskapen om en stor og økende klimarisiko for SPUs investeringer, det enorme investeringsgapet for å oppfylle Parisavtalen og oppnå FNs bærekraftmål og med store avkastningsmuligheter i satsing for en bærekraftig utvikling, bør forvaltingen både av finansielle og etiske grunner gå inn for en slik omlegging. Som et steg mot en slik forvaltning, anbefaler vi Finansdepartementet å gå inn for Norges Banks forslag om at olje og gass-sektoren tas ut av SPUs referanseindeks for aksjer.

Utdrag fra kommentarer til ekspertutvalgets uttalelse
Vedrørende hovedkonklusjon 1. Vi mener at det ikke er grunn til, slik ekspertutvalget her gjør, å argumentere mot Norges bank sitt råd om å ta olje- og gass-sektoren ut av SPUs referanseindeks for aksjer, hovedsakelig på grunn av at en liten del av et eventuelt tap kan forhindres og at det kun påvises en begrenset samvariasjon mellom verdien av energiaksjer og oljeprisen. Utvalgets konklusjon baserer seg på historiske analyser fra en tid da klimarisiko ikke var et tema. Det er meget tvilsomt om denne konklusjoner er gyldig og kan brukes for å uttale seg om situasjonen i en framtid med økende klimarisiko. En utelukkelse av olje- og gass-sektoren vil i dette perspektivet med stor sannsynlighet bidra til å redusere effekten av et fall i oljeprisen for denne delen av SPUs investeringer (se avsnittene 3.1, 3.2.6 og 5).

Vedrørende hovedkonklusjon 10: *Sektoren som utvalget har vurdert omfatter energivirksomhet i bred forstand*. Det er mulig for SPU å utelukke energiselskaper som i

hovedsak driver med olje og gass slik Norges bank ønsker og skille disse fra selskaper som i hovedsak er involvert i fornybar energiproduksjon, slik at disse ikke rammes (se avsnitt 5).

Vedrørende hovedkonklusjon 17: Utvalget skriver her *at «Dersom eier ønsker at SPU skal være mindre sårbart for et varig fall i oljeprisen, kan det være mer hensiktsmessig å styrke arbeidet med klimarisiko enn å selge energiaksjene»*. Vi mener at det er viktig, *både* med uttrekk fra olje- og gass *og* å styrke arbeidet med klimarisiko (se avsnitt 5).

Andre kommentarer
Klimaendringen vil ramme samfunnet kraftigere og raskere enn tidligere antatt. Utvalget tar opp klimarisiko som viktig tema og skriver blant annet*: «En global klimapolitikk i tråd med togradersmålet, kan innebære at en betydelig del av verdens fossile ressurser ikke blir utvunnet»* (side 60, se avsnitt 3.2). Arbeid med å vurdere betydningen av en økende klimarisikoen for SPUs investeringer bør derfor intensiveres, slik også ekspertutvalget skriver: «*Dersom eier ønsker å redusere oljeprisrisikoen i SPU, kan det være hensiktsmessig å gjennomgå og vurdere å forsterke fondets arbeid med klimarisiko i alle bransjer. Det gjelder blant annet klimakriteriet i fondets retningslinjer for observasjon og utelukkelse, og praktisering og justering av dette kriteriet over tid»* (side 105). Ekspertutvalget diskuterer ikke såkalt «ansvarsrisiko», en økonomisk risiko som kan utløses ved at ofre for klimaendringer kan saksøke ansvarlige beslutningstakere i land og selskaper. I forvaltningen av SPU bør det også tas hensyn til en reell risiko for at staten kan bli saksøkt og dømt erstatningspliktig for klimaskader i andre land (Se avsnitt 3.2.3).

1. Innledning

Norges Bank har i brev 14. november 2017 gitt råd til Finansdepartementet om å ta olje- og gass-sektoren ut av SPUs referanseindeks for aksjer[1]. Banken skriver at dette vil bidra til å redusere oljeprisrisikoen i statens formue og understreker at dette kun gjøres av finansielle grunner og gjenspeiler ikke et bestemt syn på utvikling i oljepris, fremtidig lønnsomhet eller bærekraft i sektoren.

Finansdepartementet sendte saken på høring i vår, og Besteforeldrenes klimaaksjon var blant gruppene som sendte høringssvar innen fristen 11. mai[2]. Et ekspertutvalg nedsatt for å vurdere saken, overleverte sin utredning til departementet 24. august 2018[3] og

1.https://www.regjeringen.no/contentassets/508920b009a74b2987c156b65c690cf1/2017_11_brev_norges_bank_investeringsstrategi.pdf

2. https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing--energiaksjer-i-statens-pensjonsfond-utland-spu/id2589541/?uid=7d29511c-0f9f-41a4-94f4-182781c4a979

3.https://www.regjeringen.no/contentassets/b02e40ca0e89494288acbe3ddfc4d13a/no/pdfs/nou201820180012000dddpdfs.pdf

konkluderte med at SPU fortsatt bør investere i energiaksjer. Saken er sendt på ny høring med høringsfrist 28. november[4].

Vi viser til vårt høringssvar datert 11. mai. I dette nye høringssvaret vil vi, i tillegg til en generell diskusjon om betydningen av klimaendringene for SPUs investeringspolitikk, kommentere ekspertutvalgets uttalelse, spesielt deres vurderinger av klimarisiko, dvs. økonomisk sårbarhet for verdier knyttet til aksjer og eierskap av virksomheter i olje- og gass-sektoren.

2. SPUs forvalting i en ny klimasituasjon

I ekspertgruppens mandat er det presisert at vurderingene utelukkende skal baseres på finansiell risiko og avkastning. I mandatet står det at ekspertgruppen skal «beskrive sårbarheten til norsk økonomi og fremtidige inntekter for et varig fall i inntektene fra olje og gass». Denne sårbarheten er blitt atskillig klarere etter Norges tilslutning til Parisavtalen og FNs bærekraftmål og det som framkommer i FNs klimapanel (IPCC) sin siste rapport.

2.1 Finansiell betydning av Parisavtalen, bærekraftmålene og siste IPCC-rapport

For å oppnå målene i Parisavtalen og FNs bærekraftmål er det nødvendig med meget store og riktig plasserte investeringer. Et uttrekk fra petroleumssektoren, kombinert med en vridning av investeringene mot fornybar energi og andre investeringer for et bærekraftig samfunn, vil være et viktig bidrag for nødvendig omstilling. Greier vi ikke å stoppe klimaendringene (mål 13), blir det umulig å oppnå en lang rekke andre bærekraftmål. Dette vil få betydning både for verdien av statens eierskap i Equinor, i statens direkte økonomiske engasjement (SDØE) og for verdien av olje- og gassaksjer. I en lederartikkel i det kjente tidsskriftet «Nature» om hva som kreves for å oppnå målene i Paris-avtalen er konklusjonen[5]: *«Reduksjon av karbonutslipp innebærer å ta vanskelige valg: stoppe nye investeringer i leting etter og produksjon av fossilt brensel, og deretter å stenge eksisterende anlegg.»*

I en nylig utkommet rapport fra Norsk klimastiftelse (Rapport 6/2018, side 43)[6] står det blant annet følgende om Parisavtalen betydning for olje- og gass næringen: «*På det globale nivået vil det få stor betydning hvordan Paris-avtalen følges opp og videreutvikles. En «forsinket»*
klimapolitikk, der kraftige og nærmest panikkartede tiltak iverksettes mot slutten av tyvetallet, fremholdes både av IEA (Disjointed Transition Case) og i en fersk rapport fra

---

4. https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---nou-2018-12-energiaksjer-i-statens-pensjonsfond-utland/id2612607/?expand=horingssvar

5. https://www.nature.com/articles/d41586-018-04925-4

6. https://klimastiftelsen.no/wp-content/uploads/2018/11/NKS_KLP_rapport_SKJERM_enkeltsider.pdf

FN-støttede PRI (Principles for Responsible Investments) som en større trussel mot oljenæringen enn en mer gradvis og ordnet overgang».

Da siste IPCC-rapporten kom i oktober 2018 skrev ansvarlig redaktør i Energi og klima, Anders Bjartnes, følgende[7]: «*Politikerne kan ikke lenger la være å snakke om Oljefondets rolle i omstillingen. Behovet for kapital vil være sterkt til stede når det skal bygges mer fornybar energi mye raskere enn tidligere forutsett. Stortinget må derfor se på Oljefondets investeringer med nye øyne. Det er uansvarlig ikke å la verdens største statlige investeringsfond bidra til et akselerert og skalert grønt skifte».*

Alt i 2015, i et brev 2. februar fra Norges Bank til Finansdepartementet[8], antydes det også at fondet kunne brukes klimapolitisk, sitat: «*For en langsiktig finansiell investor som fondet kan de globale klimautfordringene ha betydning for strategier innen eierskapsutøvelsen»*. Stortinget har allerede utelukket selskaper på grunnlag av produkter som kull, tobakk og våpen. Vedtaket om uttrekk fra kull var gjort av klimahensyn. Dette viser at Stortinget allerede har fraveket målet om høyest mulig avkastning og lagt opp til at fondet kan brukes klimapolitisk. Slik bruk av SPU bør nå tas et steg videre ved at fondet trekkes ut fra olje og gass, slik Norges bank foreslår.

Ekspertutvalget skriver at både regjeringen og Stortinget har lagt vekt på at fondet skal være en finansiell investor og ikke et virkemiddel i klimapolitikken. Vi mener at det ikke er noe skarpt skille mellom hva som vil svare seg økonomisk når en vurderer sårbarheten av fondet i lys av effekten av pågående klimaendringer på olje- og gass-sektoren og det å bruke fondet klimapolitisk. I dagens klimasituasjon, og gitt risikoen for at staten kan bli saksøkt for klimaskader (se senere kommentar), vil det være fornuftig, også finansielt, å legge klimapolitiske føringer for SPUs investeringer. Ekspertutvalget er også inne på dette i sin uttalelse der de skriver at der kan være aktuelt å bruke kriterier i retningslinjene for observasjon og utelukkelse som kan knyttes til klimarisiko: *«Særlig gjelder dette klimakriteriet»* og at det kan være aktuelt med en *«justering av dette kriteriet over tid»* (side 105).

3. Kommentarer til ekspertutvalgets vurderinger

3.1 Generelt

Utvalget har sett på betydningen av et eventuelt varig fall i verdien av olje og gass på norsk sokkel og finner at verditap i prinsippet kan forsikres ved å selge energiaksjene i SPU. Det anføres at forutsetningen er en klar, stabil og varig sammenheng mellom verdien av energiaksjene og oljeprisen. Utvalget antok en viss sammenheng mellom oljepris og avkastningen av energiaksjer, men at dette ville forklare kun en mindre andel av svingningene i sektorens avkastning siden sektoren dekker energivirksomhet i bred forstand og består av tilpasningsdyktige selskaper med stabil avkastning. Siden energi er

7. https://energiogklima.no/blogg/na-ma-vi-ha-et-taktskifte/

8. https://www.nbim.no/apenhet/brev-til-finansdepartementet/2015/horing--rapport-fra-ekspertgruppe-om-investeringer-i-kull--og-petroleumsselskaper/

en relativ liten sektor, og at det er begrenset samvariasjon med oljeprisen, fraråder utvalget en endring av dagens investeringsstrategi. Det bør her bemerkes at analysene utvalget viser til er basert på historiske data i en tid da klimarisiko ikke var et tema. I en situasjon med økende klimarisiko og når fossile utslipp må reduseres raskt, er det stor sannsynlighet for at avkastning fra aksjer i olje og gass vil falle hvise oljeprisen går ned.

Dersom regjeringen likevel skulle ønske forsikring, nevner utvalget i stedet å redusere petroleumsformue som utgjøres av Equinor-aksjer og SDØE-andeler. Forøvrig skriver utvalget at dersom eier ønsker å redusere klimarisikoen i SPU, bør en heller vurdere tiltak overfor enkeltselskaper for å redusere oljeprisrisiko.

3.2 Utvalgets kommentarer vedrørende klimarisiko

Dette er et viktig tema, både i forvaltingen av SPU generelt og når det gjelder energiaksjer spesielt. Utvalget går forholdsvis detaljert inn i dette og skriver blant annet*: En global klimapolitikk i tråd med togradersmålet, kan innebære at en betydelig del av verdens fossile ressurser ikke blir utvunnet* (side 60). Vi er enige i at «*håndtering av klimarisiko er særlig viktig for en universell og langsiktig investor som SPU»* (side 102). Det kan ikke lenger herske tvil om at klimaendringene *vil* ha betydning for avkastningen, ikke bare *«kan ha*» betydning som ekspertutvalget skriver (side 103).

Også under høringen om SPU i Stortingets finanskomité 4. mai 2018 ble det reist spørsmål om hva klimaendringene betyr for investeringsstrategien. Sentralbanksjef, Øystein Olsen, svarte da at dette var et meget viktig spørsmål og at global oppvarming og økende utslipp er veldig bekymringsfullt. Han pekte på at det er ingen tvil om at klimarisiko preger verden og vil prege fremtiden og lønnsomheten av investeringer. Administrerende direktør i NBIM, Yngve Slyngstad, svarte at «TaskForce for Climate-related disclosures» under «Financial Stability Board» forventer at store investorer som Oljefondet bør «stress-teste» hele porteføljen for klimarelaterte konsekvenser. Det ble da opplyst at dette arbeidet er startet, men ikke ferdig. En slik «stress-testing» anbefales også av ekspertutvalget (se nedenfor).

3.2.1 Klimarisiko – Definisjon og konsekvenser

Ekspertutvalget gjør det klart at klimarisiko har stor betydning for forvaltingen av SPU og skriver: «*Klimarisiko medfører betydelig usikkerhet om omfanget av olje- og gassvirksomhet fremover, særlig om vi ser flere tiår frem i tid. Etterspørselen etter petroleumsprodukter varier mye mellom de ulike klimascenarioene som Det internasjonale energibyrået (IEA) beskriver i sin årlige rapport* (side 102).

Utvalget skriver at *«med klimarisiko menes klimaendringer, klimapolitikk og virkninger av disse på den teknologiske utviklingen*» (side 102). Den britiske sentralbanksjefen Mark Carney gir en mer utfyllende definisjon og deler klimarisiko i tre kategorier[9].

9. https://energiogklima.no/kommentar/klima-som-risiko/

- Fysisk risiko – økonomisk og annen risiko endringer knyttet til klimaendringer, tørke, flom, ekstremnedbør, havstigning og annet.
- Ansvarsrisiko – økonomisk risiko som kan utløses ved at ofre for klimaendringer kan saksøke ansvarlige beslutningstakere i land og selskaper.
- Overgangsrisiko – økonomisk og annen risiko endringer knyttet til overgangen til et lavutslipps/nullutslippssamfunn som resultat av blant annet forsterket klimapolitikk og ny teknologi som gjør at økonomien forandres. En rask overgang gir også muligheter for mindre tap og større inntjening

Konklusjonene fra FNs klimapanel (IPCC) sin spesialrapport om hva som må til for å begrense global oppvarming til 1.5º C viser at alle tre typer risiko er sterkt økt, og at klimaendringene vil få meget store finansielle konsekvenser. Kostnadene med en omstilling vil bli atskillig større jo lengre man venter med nødvendige investeringer for forebygging og tilpasning til klimaendringene. Det er klarere enn noensinne før at det haster med gjennomgripende tiltak for å begrense global oppvarming til godt under to grader.

Utvalget kommenter særlig på det som Carney kaller overgangsrisiko, og diskuterer ikke eventuelle finansielle følger av fysiske risiko og ansvarsrisiko.

3.2.2 Fysisk risiko

Hvis det ikke gjennomføres sterkere reduksjoner i klimagassutslipp enn de frivillige utslippsmål som er meldt inn som følge av Parisavtalen, går verden mot en global oppvarming på rundt 3 grader i 2100. Ifølge IPCCs siste rapport vil dette føre til at verden slik den var i 2020, ikke lenger vil være gjenkjennelig. Dødelige hetebølger vil ramme alle kontinenter, og i områder i tropene kan hetebølgene bli så intense at de som bor i disse områdene uten tilgang til kunstig avkjøling, risikerer å dø av heteslag. Hete, sammen skogbranner og andre ekstreme klimautslag vil gjøre livet utrygt for millioner av mennesker i alle deler av verden. Havnivået vil fortsette å stige med økende hastighet. Jordbruk blir umulig i enkelte regioner. Levealder, helse og livskvalitet er vesentlig redusert i forhold til 2020.

Selv om alle land iverksetter atskillig sterkere tiltak og global oppvarming begrenses til to grader, vil de fysiske endringene bli betydelige og få betydning for forvaltingen av SPU. Ekspertutvalget er inne på noe av dette når de skriver at klimamålet fra Paris *«kan ikke kan nås uten en betydelig inngripen fra myndighetens side, enten gjennom reguleringer eller prising av karbonutslipp»* (side 103).

3.2.3 Ansvarsrisiko - Norge kan bli saksøkt

Dette er en reell risiko som ikke er diskutert av utvalget. Professor Jørn Øyrehagen Sunde og stipendiat Esmeralda Colombo ved Universitetet i Bergen skriver i en kronikk at den norske staten kan bli saksøkt av ofre for klimaendringer[10]. Mange slike saker som pågår i

10. https://energiogklima.no/kommentar/look-to-norway/

USA[11]. To stater har anklaget Exxon for svindel. Ni byer og kommuner, inkludert New York og San Francisco, har saksøkt store olje selskaper for erstatning for på grunn av klimaskader. Og barn, med støtte fra noen av de mest kjente klimaforskerne i USA, har reist søksmål mot den føderale regjeringen og flere delstatsregjeringer for at regjeringene svikter sine forpliktelse til å beskytte miljøet.

Anders Bjartnes, skriver i en kommentar[12] at slike søksmål kan føre fram siden den norske staten gjør svært lite for å bruke Oljefondets finansielle muskel til å skynde på utviklingen i retning nullutslippssamfunnet og at slik bruk er dessuten viktig, uavhengig av spørsmål om eventuelle klimasøksmål.

Det er derfor også finansielle grunner for at staten i større grad bør bruke SPU som et klimapolitisk virkemiddel. En større omlegging der investeringer i infrastruktur for fornybar energi og klimavennlige samfunnsomlegging vil over tid bli mer lønnsomt og kan forebygge klimasøksmål mot staten for klimaskader i andre land.

3.2.4 Overgangsrisiko

Hvis verden skal nå målene i Parisavtalen om å begrense den globale oppvarmingen til ned mot 1,5 grader, må en vesentlig del av verdens fossile ressurser bli liggende i bakken. Det er dessuten en kraftig vekst i fornybar energi, prisen av solenergi faller raskt og det er en økt elektrifisering av transportsektoren. Dette vil påvirke den globale etterspørselen og prisen på olje og gass.

Klimarisikovurderinger av blant annet Task Force on Climate-Related Financial Disclosure[13] peker dessuten på at reguleringer og endret etterspørsel som følge av klimaendringene kan føre til redusert etterspørsel av olje og et varig fall i olje- og gasspris. Dermed kan Norges investeringer i olje- og gassektoren, inkludert investeringene gjennom SPU, bli atskillig mindre lønnsomme i tiden som kommer.
Det internasjonale energibyrået, IEA, har studert hvordan raske endringer i markedet for olje og gass kan oppstå, noe Anders Bjartnes har skrevet om på Energi og Klima[14]: «I *2016-utgaven av IEAs World Energy Outlook beskrives en situasjon hvor oljeselskaper og oljeland investerer i tro på at etterspørselen vil fortsette å øke i vant takt, slik IEAs «New Policy Scenario» legger opp til. Så, midt på tyvetallet, blir trusselen om dramatiske klimaendringer så sterk at det trigger politikk som gir en stupbratt overgang mot forløpet tograderssmålet forutsetter. Denne situasjonen kan også tenkes å inntreffe hvis oljeindustrien ikke tar inn over seg betydningen annonsert klimapolitikk vil ha før i øyeblikket etterspørselen begynner å falle. I tråd med denne beregningen ville det*

---

11. https://insideclimatenews.org/news/04042018/climate-change-fossil-fuel-company-lawsuits-timeline-exxon-children-california-cities-attorney-general

12. https://energiogklima.no/blogg/risiko-for-soksmal-ny-klimatrussel-mot-norge/

13. https://www.fsb-tcfd.org/publications/

14. https://energiogklima.no/kommentar/klima-som-risiko/

inntreffe et «massivt sjokk» – nedgang i etterspørselen på omkring 20 millioner fat om dagen over en femårsperiode…. I et slikt bilde forutser IEA at en del prosjekter iverksatt mellom 2015 og 2030, basert på prisforventninger i tråd med «New Policy Scenario», ikke vil tjene inn pengene som er investert. Investeringer for 380 milliarder dollar vil være tapt – og IEAs konklusjon er at en slik situasjon vil kunne være svært destabiliserende for selskaper og land som er avhengige av inntekter fra hydrokarboner….Dette vil være et meget dystert bilde for Norge: Eventuell olje fra nye funn i Lofoten og Barentshavet vil være klar til å selges i det øyeblikket markedet raser rammen».

Dette tyder på at hvis SPU fortsette å investere i selskaper som fører til økte klimagassutslipp i dag, kan risikoen for dårligere avkastning være stor, også i et relativt kort tidsperspektiv. SPU, som en langsiktige investor som er avhengig av sikker og stabil inntjening, bør i denne situasjonen anvende et føre-var prinsipp i sin investeringspraksis, noe et uttrekk av olje- og gassaksjer nå vil representere.

3.2.5 Omstilling må starte nå

Også FNs klimapanel (IPCC) sin siste rapport viser at situasjonen kan endres raskere og mer dramatisk enn tidligere antatt. Å begrense global oppvarming til 1,5 grader vil kreve at CO_2 utslippene må være «netto null» rundt 2050: «*Limiting warming to 1.5°C implies reaching net zero CO_2 emissions globally around 2050*» (Technical summary, side TS-6-7)[15].

Konklusjonen forutsetter dessuten at store mengder CO_2 må fjerne fra atmosfæren. Det betyr at om man ikke lykkes med karbonfangst og lagring (CCS) i stor skala, noe som er høyst usikkert, må energirelatert utslipp være null lenge før 2050. IEA har beregnet at uten negative utslipp må energirelaterte utslipp være null i 2040 for å ha bare en 50% sjanse for å begrense global oppvarming til 1,5 grader[16].

Dette betyr at oljeselskaper, for å håndtere klimarisiko, må starte en omstilling nå, og ikke bare på lang sikt, slik utvalget med henvisning til IEAs scenarioer for to grader skriver: «*Et slikt scenario vil derimot, **på et fremtidig tidspunkt**, kreve at oljeselskapene gradvis reduserer sin petroleumsvirksomhet. Da må selskapet **på lang sikt** enten styrke sin virksomhet innen andre energikilder*» (side 103, uthevelser av oss). Når det haster med omstilling, er det galt å snakke om «*et fremtidig tidspunkt» eller «på lang sikt»* for noe som må skje så snart som overhodet mulig.

3.2.6 Viktig å teste selskaper med hensyn til klimarisiko

15. http://www.ipcc.ch/pdf/special-reports/sr15/sr15_ts.pdf

16. https://energiogklima.no/kommentar/klima-som-risiko/

Beskrivelsen ovenfor om hvor kraftig og raskt klimaendringene vil ramme samfunnet, viser at vurderingen av den økende klimarisikoen for SPUs investeringer må intensiveres. I denne sammenheng kommer utvalget med følgende viktige anbefaling: *«Dersom eier ønsker å redusere oljeprisrisikoen i SPU, kan det være hensiktsmessig å gjennomgå og vurdere å forsterke fondets arbeid med klimarisiko i alle bransjer. Det gjelder blant annet klimakriteriet i fondets retningslinjer for observasjon og utelukkelse, og praktisering og justering av dette kriteriet over tid* (side 105).

Det kan være gode grunner for at selskaper oftere bør utelukkes ifølge klimakriteriet i SPUs retningslinjer, slik utvalget skriver: *«I retningslinjene for observasjon og utelukkelse er det flere kriterier som kan knyttes til klimarisiko. Særlig gjelder dette klimakriteriet, som innebærer at selskaper kan besluttes utelukket eller satt til observasjon hvis selskapet medvirker til eller selv er ansvarlig for handlinger eller unnlatelser som på et aggregert selskapsnivå i uakseptabel grad fører til utslipp av klimagasser. Så langt er det ikke fattet vedtak om selskaper etter klimakriteriet.* (side 102).

4. Etiske argumenter

Vi viser til en mer utførlig diskusjon av dette i vårt høringssvar av 11. mai. Norge har tjent mye på olje- og gassvirksomhet som har bidratt til en global oppvarming som først og kraftigst skader fattige mennesker som selv har bidratt svært lite til klimaskadene. Det er derfor, i tillegg til finansielle argumenter, moralske grunner til at Norge bruker mer av sin oljerikdom for å avhjelpe situasjonen for dem som rammes. Norges Kristne Råd, Kirkens Nødhjelp og Den norske kirke argumenter for at betydelig mer av Oljefondet investeres i fattige land og at betydelig mer investeres i fornybar energi og mindre i fossil energi[17]. Å gå inn for Norges Banks forslag om at Statens Pensjonsforn Utland (SPU) trekker ut investeringer fra olje og gass er også av etiske grunner et steg i riktig retning.

5. Kommentarer til noen utvalgets hovedkonklusjonene

Konklusjon 1.

Utvalget skriver: *«Et salg av energiaksjene i SPU er ikke en effektiv forsikring mot lavere oljeinntekter i fremtiden. I et scenario med varig lav oljepris vil statens netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten falle markert. Kun om lag 1 prosent av dette tapet vil dekkes inn dersom SPU ikke investeres i energiaksjer. Anslaget er usikkert, men bidraget vil uansett være svært lite* (side 7).

Vi mener at det ikke er grunn til, på bakgrunn av at en liten del av et eventuelt tap kan forhindres, å argumentere mot Norges bank sitt råd om å ta olje- og gass-sektoren ut av SPUs referanseindeks for aksjer. Et slikt uttrekk vil ha en viktig signaleffekt og dessuten bidra til å redusere effekten av et fall i oljeprisen for denne delen av SPUs investeringer.

---

17. Skaperverk og bærekraft. Statens pensjonsfond utland. I: Klimarettferdighet. Hvorfor skal kirkene bry seg om klima og miljø, s. 20

Konklusjon 10. *Sektoren som utvalget har vurdert omfatter energivirksomhet i bred forstand* (side 9).
Utvalget skriver: *«Sektoren favner bredt og omfatter om lag 300 selskaper, fra fornybar energi til noen av verdens største integrerte energiselskaper, med inntekter fra hele verdikjeden. I tråd med dette har indeksleverandøren FTSE Russell bestemt at sektorens navn fra 1. januar 2019 skal endres fra «olje og gass» til «energi». Andre store indeksleverandører bruker allerede betegnelsen «energisektoren», slik også utvalget gjør i denne utredningen».*

Norges bank går ikke inn for at selskaper innen fornybar energi skal utelukkes. I denne sektoren er tvert imot svært aktuelt med økte investeringer. I sitt brev datert 26. april[18] skriver Norges bank blant annet: *«Ved å beholde olje- og gasselskaper i investeringsuniverset åpner departementet for at fondet fortsatt skal kunne investeres i slike selskaper. Dette vil i første rekke være aktuelt innenfor fondets miljømandater….Hvis olje- og gasselskaper fjernes fra investeringsuniverset, vil dette innebære at disse selskapene blir regulert på samme måte som tobakkselskaper og andre selskaper som er utelukket av etiske årsaker på grunn av produktene selskapene produserer».* Det må være teknisk mulig å kunne utelukke energiselskaper som i hovedsak driver med olje og gass uten at selskaper innen fornybar energiproduksjon rammes.

Konklusjon 15
Utvalget skriver: «*Dersom staten likevel skulle ønske en forsikring mot lavere oljeinntekter i fremtiden, bør de mest treffsikre tiltakene velges.* Utvalget nevner i denne sammenheng statens eierskap i Equinor og SDØE, men går ikke nærmer inn på dette siden: *«Et mulig salg av disse eierpostene reiser samtidig økonomiske og politiske spørsmål som utvalget ikke har vurdert nærmere, herunder om det kan oppnås en pris som forsvarer bortfallet fremtidige inntekter»* (side 10).

Alternativet som her nevnes, er ikke i strid med, og kan heller ikke brukes som et argument mot at SPU utelukker olje- og gass-selskaper. Grunnen for dette måtte i så fall være at utvalget mener det er risiko for at verdien av statens eierandel i Equinors faller mer enn at verdien av aksjer i andre olje- og gass-selskaper.

I stedet for nedsalg bør staten som hovedeier vurdere å styre Equinor bort fra videre satsing på oljeleting etter olje og gass som vil kunne ende som «stranded assets» siden en evt. produksjon vil komme i en periode da fossile brennstoff fra et klimaperspektiv ikke kan brukes. Det er en økende risiko for at verdien av olje- og gassvirksomhet kan falle atskillig raskere enn mange i dag forutser, på grunn av at konsekvensene av klimaendringene blir både mer alvorlige og raskere vil få større finansielle konsekvenser enn tidligere antatt (jamfør henvisning til IEAs scenario referert ovenfor). Etter det

18. https://www.nbim.no/no/apenhet/brev-til-finansdepartementet/2018/energiaksjer-i-statens-pensjonsfond-utland/

IPCCs 1,5 graders rapport vise, er det sannsynlig at verdien av aksjer i olje- og gass-sektoren og av fossile reserver på norsk sokkel vil falle atskillig raskere enn det regjeringen i dag planlegger for.

Konklusjon 17
«Dersom eier ønsker at SPU skal være mindre sårbart for et varig fall i oljeprisen, kan det være mer hensiktsmessig å styrke arbeidet med klimarisiko enn å selge energiaksjene».

Vi mener at det er viktig, *både* med uttrekk fra olje- og gass *og* å styrke arbeidet med klimarisiko. Vi støtter forøvrig fullt ut det utvalget her uttaler*: Fondets arbeid på dette område kan vurderes gjennomgått og styrket, herunder klimakriteriet i retningslinjene for observasjon og utelukkelse. Eier kan også vurdere å innføre et nytt kriterium for utelukkelse av selskaper med eierskap eller utvinningsrettigheter til betydelige petroleumsressurser, i den grad nasjonale oljeselskap skulle børsnoteres* (side 11).

Steinar Winther Christensen (s)
Landsstyreleder
Besteforeldrenes klimaaksjon

Gunnar Kvåle (s)
Medlem av Landsstyret
Besteforeldrenes klimaaksjon